

Obama och Irak – Är Irak på väg mot fred och demokrati?

Mattias Cederholm, historiker från Lund specialist på medeltidshistoria, har följt utvecklingen i Irak sedan USA och ”de villigas koalition” ockuperade landet 2003. Han höll en föreläsning på ABF-huset 22 april anordnad av föreningen Iraksolidaritet

Kampen om historieskrivningen

Idag pågår en kamp om historieskrivningen, säger Mattias. Det finns en önskan i USA att förändra den negativa bilden av Irakkriget. De som går längst i den riktningen ser kriget som ett framgångsexempel användbart som modell för andra krig till exempel i Afghanistan och Pakistan. Om man tittar på historien om kriget i Irak utan skyddsglasögon blir bilden en annan.

Den olagliga ockupationen och krigsbrott med FN-mandat

Mattias pekar på ett grundläggande problem med den amerikanska ockupationen - USAs ockupation var olaglig. Det var ett brott mot FNs grundläggande principer och det internationella samfundets regler. Att FN sedan ganska snabbt ”legaliserade” den amerikanska ockupationen genom att ge ockupationsmakterna ett mandat, kan ha skapat ett farligt prejudikat för framtiden. Till råga på allt har USA använt sitt FN-mandat till att begå mängder av krigsbrott, våld mot civila, urskilningslös användning av flygbomber. Staden Fallujah (tänk Göteborg) förstördes till 70%. Bland andra brott mot Genevekonventionen nämner Mattias att man i sina krigsoperationer har stängt av mat- och vattenförsörjningen för civilbefolkningen, och man har använt fosforbomber i städer som Fallujah, precis som Israel gjorde i Ghaza 2009. Den stora tragedi som kriget skapat för Iraks folk är det ganska tyst om. Den miljon som dödats i Irak har fått mindre uppmärksamhet än det tusental som dödades i Ghaza av Israels krigsmakt. När det gäller Ghaza finns det pågående undersökningar om israeliska krigsbrott. När det gäller USAs krig i Irak förekommer inget sådant.

Orsak till invasionen- 'don't mention the oil'

Det är helt klart att oljeintressen var en viktig drivkraft för USAs ockupation, säger Mattias, även om det länge rådde ett sorts ”don't mention the oil” i världen. Men bilden att USA gick in för att ”sno” oljan och göra pengar på den är förenklad. USA är en nation starkt beroende av olja och det oroadde Pentagon att USA för sina oljeleveranser var beroende av aktörer de bedömde som opålitliga. Efter den religiösa revolutionen i Iran 1979 hade USAs inflytande minskat i Mellanöstern och saknade en säker pålitlig partner. Det skulle också vara en fördel för USA om privata aktörer fick ökat inflytande över oljeutvinningen eftersom statliga aktörer kan vara ”jobbiga” med risk att USA ställs inför krav de inte vill uppfylla.

Det fanns också en viktig politisk vision, en önskan att skapa ett stort frihandelsområde i Mellanöstern, MEFTA (Middle East Free Trade Association). Bush började uttala sig offentligt om detta efter han konstaterat sitt ”mission accomplished”, maj 2003, i ett läge som såg ut som en snabb militär framgång. Man ville att Irak skulle bli det land där denna process tog sin början och det märktes tydligt i de lagar som USAs ”diktator” Paul Bremer instiftade under ockupationens första år.

Ett nyliberalt paradiset

Paul Bremer ville skapa en omfattande förändring av Irak så omfattande att Mattias vill kalla den för en ”nyliberal revolution”. Bremer genomdrev lagar och arbetade för en ny konstitution. Han tog sig alltså rättigheter

som en ockupationsmakt inte har enligt folkrätten. Irak som redan fått mycket av sin infrastruktur förstörd av det amerikanska bombflyget, kom nu att utsättas för den värsta ekonomiska chockterpin. Allt skulle privatiseras, vilket kunde ta sig absurda uttryck. Mattias berättar som exempel på detta att Iraks bönder skulle tvingas att använda patenterade utsäden från stora amerikanska företag. Den nyliberala politiken fick omedelbara konsekvenser - ekonomin störtök. Arbetslösheten blev 60%.

Mediabiliden av Irak

Generellt har media i Sverige valt en stömlinjeformad linje, när det gäller beskrivningen av irakkriget, anser Mattias. Till och med stora amerikanska tidningar som Washington Post eller New York Times har innehållit fler kritiska vinklar än svenska medier. Beskrivningen av händelser i Irak skapar lätt uppfattningen att irakier är vansinnga våldsvärkare som spränger varandra i luften. En nyhet kan handla om att en terrorist har sprängt en bomb på ett torg i en irakisk stad, med många civila dödsoffer. En vanlig vinkel på en sådan nyhet blir alltså terrorism riktad mot civilbefolkning. Men det vanligaste våldet är riktat mot ockupationsstyrkorna. Mattias nämner ett intressant exempel på detta. USAs egen attackstatistik visar nämligen att 70% av våldshändelserna i Irak är riktade mot amerikanska eller brittiska styrkor, 10-15 % mot irakiska regeringstyrkor och 5-10% mot civila. Siffrorna som Mattias ger förskjuter bilden – istället för en hord galna islamister ser vi en motståndsrörelse som bekämpar en ockupationsmakt, vilket är helt legitimt enligt folkrätten.

'The surge'

År 2007 bestämde sig Bush-regeringen för att öka antalet soldater i Irak framförallt i Bagdad och Anbar för att "förbättra säkerheten" – 'the surge'. Under år 2007 minskade också våldet i Irak. Det är lätt att koppla ihop de två händelserna. Särskilt Bush-regeringen var efter alla sina år av misslyckanden angelägna att framhålla att detta militära projekt var en framgång. Mattias menar att orsaken till att våldet har minskat sedan 2007 beror på fem faktorer:

1. Den etniska rensningen, att skilja sunniter från shiiter, var genomförd. Processen som rasade som värst under 2005 och 2006 hade skördat dödsoffer i tusental. I en stad som Bagdad lever befolkningsgrupperna numera separerade från varandra bakom höga betongmurar i ett antal "mini-Ghaza"
2. Sadr-rörelsen splittrades
3. USA började avlöna de mest ihärdiga motståndsgруппerna, som började bekämpa al Quida istället.
4. Dödspatruller riktade mot nyckelpersonerna i det irakiska motståndet, kanske så många som 100 mördades varje månad
5. De amerikanska trupperna har dragits bort från gatorna och stationeras inne på sina baser

Det är alltså flera olika faktorer som samverkat, så det är inte "the surge" i sig som varit ett framgångskoncept.

Obama och framtiden då?

Obama uttalade under sin valkampanj den tydliga avsikten att USA skulle lämna Irak, och idag finns ett avtal att USAs stridande trupper ('combat troops') ska lämna Irak före 2012. Men det finns glidningar i formuleringarna som genererar frågor – kommer USA trots allt att ha kvar militär personal även efter 2012? Mattias pekar på Vietnam där stridande förband efter en viss tidpunkt fanns kvar som 'advisors' i ett pågående krig. Obamas glidande formuleringar tyder på att han vill hålla alla möjligheter öppna. USA bygger dessutom upp nya baser i Irak.

Mattias tror att det bästa för Irak är att Obama genomför det han utlovat och verkligen tar bort alla trupper från Irak, helst så fort som möjligt, så att Irak självständigt kan utveckla sitt politiska system. Det går inte att bortse ifrån att den amerikanska militären är en stor våldsmakt som olika aktörer i Irak försöker utnyttja för sina egna intressen. Om den försvann skulle de politiska förutsättningarna förändras. Mattias tror att det skulle stimulera till en politisk dialog och leda till en minskning av våldet.